

Centrum för psykiatriforskning

ÅRSRAPPORT 2018

*Psykisk ohälsa är en av
samhällets stora utmaningar.*

Centrum för psykiatriforskning (CPF) är ett samarbete mellan Karolinska Institutet och Region Stockholm. Samarbete mellan akademien och vården är en förutsättning för att vi ska kunna producera internationellt konkurrenskraftig forskning. Vår verksamhet syftar till att bättre förstå psykisk ohälsa och förbättra den psykiatriska vården.

Vi skapar och förvaltar kunskap

Centrum för psykiatrforskning är en centrumbildning som har två huvudmän. Vi är en avdelning på Institutionen för klinisk neurovetenskap vid Karolinska Institutet och är en universitetssjukvårdsenhet inom Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) i Region Stockholm.

VÅRT UPPDRAG ÄR att producera internationellt konkurrenskraftig forskning, tillhandahålla utbildning och utveckling som i sin tur bidrar till ny kunskap, kvalitetssäkring och implementering av evidensbaserade metoder i den psykiatriska vården.

Vi har över 400 anställda och anknutna forskare och lärare, på hel eller deltid. De flesta av våra forskare och utbildare träffar också patienter i sitt arbete på någon av regionens psykiatriska mottagningar.

Det råder samsyn på samtliga politiska nivåer, från Europeiska kommissionen till nationell och regional nivå, om att långsiktiga investeringar för att främja hälsa är viktiga. Våra moderorganisationers målsättningar pekar i samma riktning. Region

Stockholm har som mål att vara en av Europas fem ledande forskningsregioner inom forskning som syftar till bättre hälsa. Karolinska Institutets vision är att på ett avgörande sätt bidra till att förbättra människors hälsa. Vi jobbar således i linje med detta för att förebygga och behandla den psykiska ohälsan.

VÅR FORSKNING finansieras främst med skattemedel via Region Stockholm, Vetenskapsrådet, Folkhälsomyndigheten, Forte, Hjärnfonden och ALF-medel. Vi utför även projekt för andra offentliga aktörer samt söker externa forskningsmedel. Under 2018 omsatte CPF närmare 290 Mkr på SLSO och på KI varav en stor del är externa forskningsmedel sökta i konkurrens.

Våra forskargrupper

Kaldo

Psykologisk
behandling via
Internet

Vukojevic

Experimentell
alkohol- och
beroendeforskning

Gripenberg/Källmén

STAD, Prevention av
alkohol- och
narkotikaproblem

Birgegård

Ätstörningar

Ramstedt

Alkohol- och drogepidemiologi

Tiihonen

Psykofarmakologi
– Schizofreni och
drogmissbruk

Dahlin

Suicidförsök
och suicid

von Hausswolff-Juhlin

Klinisk ätstörning

Farde/Halldin

PET, CNS-sjukdomar

Hellner

BUP, Mental ohälsa och antisocial utveckling

Franck

Behandling av
missbruk och
beroende

Lundberg

Molekylär hjärnavbildning,
neuropsykofarmakologi,
depressions- och
ångestsjukdomar

Berman

Behandlingsteknologi,
alkohol- och drog-
problem

Landén

Klinisk
psykiatri,
bipolära
syndrom

Lundgren

Psykoterapeutisk metod,
utbildning och implementering

Mataix-Cols

BUP, Ångest tvångs-
syndrom och
relaterade sjukdomar

Rück

Ångest, tvång
och genetik

Jönsson

Psykiatrisk
genetik

Serlachius

BUP, Behandlingsutveckling

Cervenka

Molekylär hjärnavbildning och psykosforskning

Varrone

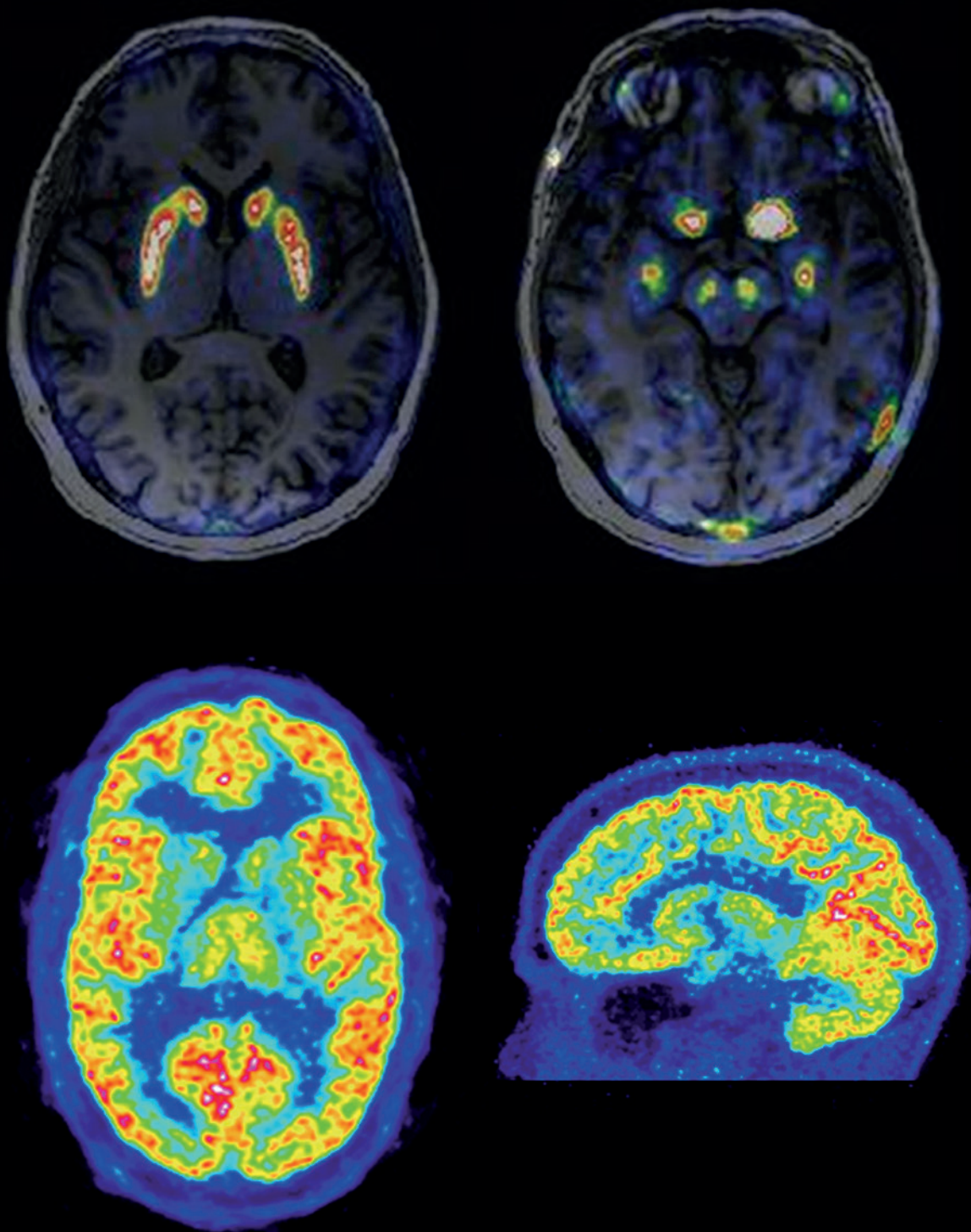
Molekylär hjärnavbildning
av neurodegenerativa
sjukdomar

Kristiansson

Social- och rätts-
medicin. Riskbeteende
och lagstiftning

Jokinen

Riskbedömningar
och prevention
i klinisk psykiatri

*Våra forskare har publicerat
en vetenskaplig artikel om
dagen under 2018.*

Vi forskar kliniskt

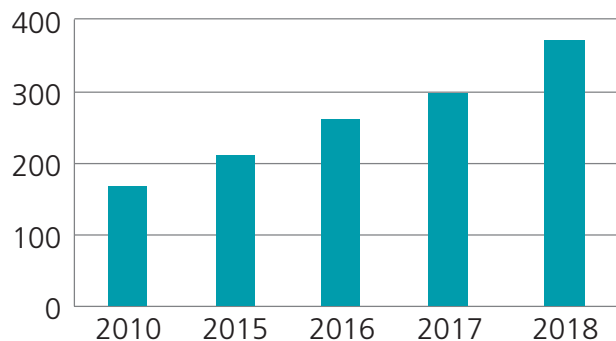
Centrum för psykiatrforskning stöder och vidareutvecklar den kliniska psykiatrforskningen i Stockholm. Forskargrupperna inom Centrum för psykiatrforskning är organiserade som en av fem avdelningar inom Institutionen för klinisk neurovetenskap vid Karolinska Institutet. Vi samarbetar även med andra institutioner vid KI och andra universitet i Sverige och i världen. Huvuddelen av våra kliniska studier bedrivs inom psykiatri i Stockholm där många av våra forskare också arbetar.

VI HAR 86 DOKTORANDER, under 2018 tog tio forskar-studerande doktorsexamen. I verksamheten finns 12 professorer och 14 docenter varav två nytillkomna under året, av dessa har 12 förenad anställning på KI och Region Stockholm.

CPF har 23 forskargrupper varav fyra är nytillkomna under 2018. Fokus för forskningen ligger på förståelsen av psykiatrisk etiologi, effektiva behandlingar och på att utveckla effektivare förebyggande åtgärder. Tillsammans har vi expertisen som krävs och tillgång till avancerade forskningsmetoder inom molekylärbiologi, genetik och hjärnabbildning.

UNDER 2018 har CPF:s PET-centrum utsetts till så kallad Core Facility, en forskningsinfrastruktur inom KI. En rad kliniska studier har bedrivits under året för att förstå sjukdomsmekanismer för psykiatriska och neurologiska sjukdomar. Dessutom pågår samarbeten med läkemedelstillverkare för att utveckla bättre behandling av dessa sjukdomar. Positronemissionstomografi (PET) är en hörnsten i dessa studier. Ett nytt PET-system för undersökning av primater har validerats på PET-centrum. Detta PET-system är ett viktigt verktyg för framtida pre-kliniska studier och kommer att installeras i det nya hjärnabbildningscentret på Karolinska Institutet.

Antal vetenskapliga publikationer av forskare inom CPF

Antal verifierade vetenskapliga publikationer av forskare inom CPF. Källa: KI bibliometri.

Den forskning som vi initierar och samordnar syftar till att göra vetenskapliga upptäckter och att omvandla dem till evidensbaserade metoder till nytta för patienter i den psykiatriska vården. Forskningen berör många sjukdomsområden till exempel ångest, depression, tvångssyndrom, ätstörning, neuropsykiatriska tillstånd, beroende och schizofreni. Vi är också pionjärer inom forskning om internetpsykiatri för barn och vuxna. Forskarna inom CPF har under 2018 publicerat 375 vetenskapliga artiklar med en genomsnittlig Impact factor på 4,8 och en Crown factor på 2.

Vi utbildar psykiatrin

Centrum för psykiatrforskning ger utbildningar på tre nivåer: grundutbildning, fortbildning och forskarutbildning. Över 4300 personer har deltagit i någon av våra kurser under året. En gemensam nämnare är att utbildningen är väl förankrad i aktuell forskning. Vi ansvarar för undervisning i psykiatri vid flera av Karolinska Institutets grundutbildningar. Vi deltar med undervisning i psykiatri på fysioterapeut-, arbetsterapeut- och logopedprogrammen samt på specialistutbildningen för sjuksköterskor i psykiatri. Alla våra kurser finns i digitala kurskatalogen på psykiatrforskning.se/kurskatalog.

PÅ LÄKARPROGRAMMET håller vi i delkurserna psykiatri och beroendelära som ingår i momentet Psyke. Det är ett av våra större utbildningsuppdrag. Undervisningen varvas med handledd praktik där studenterna är på klinik och träffar patienter i psykiatrin i Stockholm. Vi arbetar intensivt med att utveckla det pedagogiska utbildningsupplägget. Under året har 300 blivande läkare fullgjort momentet och fått kunskaper för att diagnostisera och behandla de vanligaste psykiatriska sjukdomstillstånden.

CPF ansvarar för ST-läkarnas fortbildning genom att utgöra centralt kansli för ett sextiototal kurser för ST-läkare, så kallade Metis-kurser. Dessa ges årligen i hela landet. Under 2018 gick 1559 ST-läkare en Metis-kurs.

Genom vårt Kompetenscentrum för psykoterapi (KCP) ger vi utbildningar i evidensbaserad psykoterapi och vi ansvarar för Karolinska Institutets psykotera-
peutprogram om 90 högskolepoäng. KCP utbildar över tusen studenter årligen i psykoterapi, särskilt i kognitiv beteendeterapi, på såväl grund- som avancerad nivå.

VI ARRANGERAR OCKSÅ kurser för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården och för andra som möter psykisk ohälsa i tjänsten. Fortbildningskurserna är

alltid väl förankrade i aktuell forskning och har fokus på teoretisk och praktisk kunskap för psykiatrin. Ett flertal av våra föreläsare och kursansvariga forskar själva och de flesta arbetar på någon av de psykiatriska klinikerna i Stockholms län. Under året har 1500 yrkesverksamma gått en utbildning hos oss.

Över 4300 personer har deltagit i någon av våra kurser under året.

Inom forskarutbildning ansvarar CPF för Forskar-
skolan i klinisk psykiatri som under många år utbildat unga framgångsrika kliniska forskare. Forskarskolan är ett samarbete mellan Karolinska Institutet och Region Stockholm. Deltagarna är kliniskt verksamma och mottagningarna där de arbetar får ersättning för de veckor som deltagarna är frånvarande. Forskar-
skolan utgör ett sammanhang för doktorander där de kan utvecklas, inspireras av andra och lära sig nya färdigheter. Under året avslutade en studentkull sin tvååriga utbildning. En ny utlysning är gjord och avslutad. Intresset för forskarskolan i klinisk psykiatri är fortsatt stort, och konkurrensen hög om platserna.

*Vi ger stöd i implementering
av Socialstyrelsens riktlinjer
och regionala vårdprogram.*

Vi utvecklar vården

CPF samverkar med Socialstyrelsen, Region Stockholms hälso- och sjukvårdsförvaltning och andra myndigheter för att implementera behandlingsmetoder med god evidens i psykiatrin.

CPF UTVECKLAR och implementerar *vårdmoduler*, generiska modeller för utvecklings- och förbättringsarbete som kan utföras likadant på flera ställen inom vården. Under 2018 fattades ett politiskt beslut om att modulen självvald inläggning ska införas i heldygnsvården både hos offentliga och privata vårdgivare i länet. Metoden innebär att vissa slutenvårdsplatser i psykiatrin öronmärks för patienter som vid behov kan lägga in sig själva. Arbetssättet syftar till att ge patienter en ökad livskvalitet samt möjlighet att ta ansvar för,

och vara delaktiga i, sin egen vård. Metoden är nu implementerad på sju psykosavdelningar och på sju öppenvårdsmottagningar. Intresset har varit stort och modellen vidareutvecklas och utvärderas för att omfatta fler diagnoser. Vår enhet Modulstöd erbjuder psykiatriska kliniker stöd i förbättringsarbete där vi tillsammans med vården lägger upp utvecklingsarbetet för att hitta lösningar på en utmaning. Vi ger också stöd i implementering av Socialstyrelsens riktlinjer och regionala vårdprogram.

Vi jobbar med prevention och folkhälsa

CPF jobbar med att förebygga alkohol-, drog- och spelberoende i samhället. Våra insatser riktar sig både till unga och till vuxna på arenor såsom ungdomsmottagningar, krogar, gym och fotbollsevenemang. På uppdrag av socialdepartementet driver vi en stödlinje för personer som upplever att spelandet om pengar blivit problematiskt. Preventionsarbetet riktar sig särskilt till grupper som löper högre risk att utveckla psykisk ohälsa.

VI DRIVER STÖDLINJEN, som erbjuder anonym och kostnadsfri rådgivning till personer med spelproblem och deras anhöriga. Rådgivningen baseras på metoden motiverande samtal och kognitiv beteendeterapi. Under året dokumenterade Stödlinjen 3828 kontakter via telefon, chatt och mejl, en ökning med 20 procent från föregående år. Lagstiftningen som infördes i januari 2018 ålägger kommuner att, i samverkan med landstingen, erbjuda stöd och hjälp till personer med spelproblem. CPF har haft en avgörande roll i förbättringen av behandlingskompetensen på området, genom välbesökta behandlingsutbildningar. Under året vi utbildat 200 över behandlare. Andelen kommuner, som erbjuder spelspecifik behandling för personer med spelproblem, har ökat till 67 % 2018 från 17 % från året innan. Våra medarbetare har även deltagit i framtagandet av Socialstyrelsens rekommendationer för behandling av spelproblem.

CPF ARBETAR ÄVEN MED att förebygga problem med dopning, alkohol- drogmissbruk. Vår enhet STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) har ett flertal framgångsrika projekt inom preventionsområdet. I kärnan för varje projekt finns en metod där lokalsamhället och nyckelaktörer engageras och utbildas. Under året har 800 personer deltagit i en sådan utbildning. STAD har också medverkat i utformningen av Stockholms ANDT-strategi (Alkohol, narkotika, dopning och tobak).

Två föreläsningar i serien Stockholm Psychiatry Lectures, hölls under 2018. Föreläsningarna i serien ges av banbrytande forskare och är öppna för allmänheten. I mars gästade professor Lisa Feldman Barrett som berättade om hur känslor skapas i hjärnan. Föreläsningen hade ett par hundra besökare och videoklippet, på Stockholm Psychiatry Lectures välbesökta Youtube-kanal, har setts av över åtta tusen personer.

psykiatriforskning.se

Bildrättigheter. Bild på sida 6 kommer från PET-undersökningar av friska individer. Godkänd av Dr. Varrone. Fotograf Yanan Li: Framsida samt sida 4, 9 och 10. Fotograf Anna Collsiöö: sida 2. Grafisk form: Joachim Ljungh Stenström, SLSO.